

ירמיהו פרק נ'

1. בראשית י"א, ט'

(ט) על כן קרא שמה בבל כי שם בלל ד' שפת כל הארץ ומשם הפיצם ד' על פני כל הארץ :

2. מהר"ל נתיב התורה י"ג

אבל בבל נקרא על שם כי בלל שהוא עירוב ואין כאן אחדות, ולכך שם נמצא ביותר הפלפול, שהפלפול הוא שמקשה כנגדו והרי הוא כנגדו. ואל תחשוב כי הדבר זה הוא חסרון מעלה לתלמוד בבלי אדרבא הוא מעלה על כל המעלות, כי הפלפול הוא השכל והוא ממדריגה עליונה על כל. רק כי קודם שנתברר הלכה הוא השכל והם חובלים זה לזה ואינם נוחים כמו שהוא טבע סדר ארץ בבל שיוצאת מן השוי, ומן מדה זאת אמרו אף תלמידי חכמים שבבבל שונאים זה את זה. ולכך חכמי ארץ ישראל היו קורין לחכמי בבל טפשאי (זבחים ס' ע"ב) ודבר זה בודאי כי הדבר שהוא יוצא מן הסדר בדבר מה אי אפשר שיהיה בו החכמה. ומכל מקום החכמים שבבבל היו מתגברים בחכמתם בקושיות ובתירוצים והיו עומדים על השכל בשביל הפלפול, רק כי הפלפול לברר אותו צריך טורח ועיון מאוד ואין יכול לעמוד על זה כל אדם ולכך קראו את חכמי בבל טפשאי. וכד סליק מהם לארץ ישראל היה חד מהם כתרי מינייהו וזה מפני פלפול שלהם שהיה בהם ובארץ ישראל קנו החכמה בנחת והיא אמתת הלכה ואז החכמה שבהם יותר ויותר. ומפני כך תלמוד בבלי שלנו הוא עיקר ביותר מפני שנתברר הפלפול בתכלית הבירור, ומעתה התבאר לך מה שאמרו ויש אומרים אף תלמידי חכמים שבבבל:

3. שם משמואל חיי שרה תרע"ה

והנה קליפת בבל הגיד כ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה שהיא קליפה מעורבת טוב ורע ושורש שם בבל מפני כי שם בלל ה' שפת כל הארץ, ויש לה כח העירוב, וידוע מענין צלמו של נבוכדנצר שהי' בו עירוב טו"ר, ואמרו ז"ל (זוה"ק ח"ב קכ"ה ע"ב) מיכלא דהוא רשע בשרא בחלבא הוה. וע"כ הנשמות של האמהות שהיו שקועות בקליפה ההיא [שגם ארם נהרים בכללה ולשונם לשון ארמית שהיא מנוגה כידוע] כמבואר במקובלים היתה להחיצונים אחיזה בהן ביותר באמצעות הקליפה ההיא של עירוב טו"ר, וע"כ הי' כ"כ קשה להוציאן משם והוצרך לתחינות ובקשות וחסדים, וכן יעקב הוצרך לעבודה של י"ד שנים.

4. רש"י יחזקאל א', ג'

יד ה' - כל לשון יד האמורה בספר זה ובכל לשון נבואה אינה אלא לשון תוקף שהנבואה תוקפת על כרחו כאד' משתגע דיישטרי"צא בלע"ז :

5. אברבנאל ב'

(ב) הגידו בגוים והשמיעו רוצה לומר שיגידו בשורה זו מחרבן וכשדים בקרב הגוים, ולחזק הענין אמר שני פעמים והשמיעו ושאו נס השמיעו אל תכחדו והוא שנלכד בבל לפי שאלוהות בבל לא יכלו להציל את עמה לכן אמר הנביא הוביש בל חת מרודך שהם שמות הפסילים שהיו הבבליים מאמינים בהם אלהות ועובדים אותם, וזהו אומרו במלות שונות בדרך כלל הובישו עצביה חתו גלוליה שהם הפסילים שהיו המה עובדים להם, וביאר למה יבושו באמרו.

6. ברכות ד'

כדתניא עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה מכאן אמרו חכמים ראוים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרם החטא :

רש"י שם

ביאה ראשונה - שבאו בימי יהושע :

ביאה שנייה - כשעלו מגלות בבל בימי עזרא :

ראויים היו ליעשות להם נס - לבוא ביד רמה :

אלא שגרם החטא - ולא הלכו אלא ברשות כורש, וכל ימי מלכי פרס נשתעבדו להם, לכורש ולאחשורוש ולדריוש האחרון :

7. תרגום יונתן ה'

(ה) לציון ישאלון למיזל אורחא מכבשא קדמיהון ייתון ויתוספון על עמיה דיי ויגזר להון קים עלם דלא יפסוק :

8. פסחים פ"ז :

ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין

מהרש"א שם

לא הגלה כו'. דאי משום עונש חטאם אפשר היה לו לעונשם בדברים אחרים אלא כדי שיתוספו עליהם גרים דהיינו לפרסם האמונה גם בשאר עובדי כוכבים ור"י דמייתי ליה מדכתיב ורחמתי כפירש"י מסיפא דקרא ואמרתי ללא עמי גוי מייתי ליה דביטול הגזירה דישראל קרא שמו לא עמי גוי לא איצטריך האי קרא דכבר כתיב בריש הפ' והיה מספר בני גוי

אמרו לאחיכם עמי גוי' אלא דהאי קרא ואמרתני ללא עמי גוי' מיירי בעובדי כוכבים שלא היו מעולם עמו ודו"ק:

9. ילקוט שמעוני חלק ב' תמ"ג

כיוצא בו משל למה"ד למי שנקצץ כרמו לא לבעל הכרם מנחמים כך כי כרם ה' בצאות בית ישראל. ועוד משל למה"ד לרועה שיש לו צאן ונכנס ארי וטרפן למי מנחמים לא לבעל הצאן, כך צאן אובדות הייו עמי, אעפ"כ לכו ופייסו את כנסת ישראל

10. רש"י ו'

(ו) רועיהם התעוּם - גדוליהם התעוּם מעלי.

11. מלבי"ם פס' ז'

(ז) כל - ועי"ז נעשו הפקר עד אשר כל מצאיהם אכלום - להנאתן, וצריהם - שהם השחיתו אותם מפני שנאה שלא להנאתם כלל, אמרו לא נאשם - בעבור זאת, כי ראויים לכליה תחת אשר חטאו לה' - שבזה חטאו בשמים, א[שהוא היה נוה צדק - הנה מיוחד אל הצאן ובנוה ה' שם כן הצדק, ב[ושם שכן ה' - שהוא מקוה אבותיהם - ר"ל שעזבו הצדק בין אדם לחבירו, ואת ה' אלהי אבותיהם בעניינים שבין אדם למקום:

12. אברבנאל י"א

(יא) כי תשמחי כי תעלזי שוסי נחלתי, ובא בכתוב הזה תשמחי תעלוזי בלשון נקבה יחידה כנגד בת בבל ושוסי נחלתי בלשון זכרים רבים כנגד הכשדים, יאמר והנה יהיה זה בעבור מה שתשמחי ותעלוזי כאשר החרבתם ירושלם והייתם שוסי ושוללי נחלתי, כי אז תפושי כעגלה דשא ותפושי הוא מענין רבוי כמו ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק (מלאכי ג, כ) יאמר והייתם פשים ורבים בטוב ארצי כעגלה דשא והיא העגלה שרועה תמיד בדשא ולא עלה עליה עול ולא עשתה עבודה אבל תמיד היא אוכלת מדישה, וכן אתם היתם צוהלים בשמחה בהיותכם מנצחים את בני יהודה, ואמנם עתה לא תצחלי ולא תשמחי בת בבל אבל בהפך כי.

13. משלי כ"ד, י"ז

(יז) בְּנֶפֶל אוֹיְבֶיךָ \{ אוֹיְבֶיךָ \} אֶל תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אֶל יִגַּל לְבָבְךָ :

רמב"ן בראשית ט"ו, י"ד

והנה נבוכדראצר שמע כי הנביאים פה אחד קוראים אותו להחריב ירושלים, והוא וכל עמו נצטוו על כך מפי הנביא, כמו שכתוב (ירמיה כה ט) הנני שולח לך ולקחתי את כל משפחות צפון נאם ה' ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי והביאותים על הארץ הזאת ועל יושביה והחרמתים, וכתוב (שם לב כח) הנני נותן את העיר הזאת ביד הכשדים וביד נבוכדראצר מלך בבל והציתו את העיר באש, ואף על בית המקדש עצמו אמר (שם כו ו) ונתתי את הבית הזה כשילה והם יודעים כי מצות השם היא, כמו שאמר נבוזראדן לירמיהו (שם מ ב) ה' אלהיך דבר את הרעה הזאת אל המקום הזה ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה', ואף על פי כן נענשו הכשדים כולם בסוף:

והיה זה מפני שני טעמים, האחד שגם הוא נתכון להשמיד כל הארץ להגדיל ממשלתו, כמו שכתוב בו (ישעיה יג יא) והשבתי גאון זדים וגאות עריצים אשפיל, וכתוב (שם יד יג) ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה וגוי, וכתוב אעלה על במתי עב אדמה לעליון, וכתוב באומתו (שם מז ח) האומרת בלבבה אני ואפסי עוד ואמר בו חבקוק (חבקוק ב ט) הוי בוצע בצע רע לביתו לשום במרום קנו וגוי, והנה זה כענשו של סנחריב, ולכך אמר הכתוב (ירמיה נ יח) לכן כה אמר ה' הנני פוקד אל מלך בבל ואל ארצו כאשר פקדתי על מלך אשור:

אבל היה במלך בבל עונש אחר שהוסיף על הגזרה והרע לישראל יותר מאד, כמו שאמר בו (ישעיה מז ו) קצפתי על עמי חללתי נחלתי ואתנם בידך לא שמת להם רחמים על זקן הכבדת עולך מאד, ועל כן בא עליהם עונש כפול ומכופל שנשמד זרעו לגמרי, ולא יהיה לבל שם ושאר נין ונכד (ישעיה יד כב), ונשמדה עירו לעולמים, שנאמר (שם יג יט) והיתה בבל צבי ממלכות תפארת גאון כשדים כמהפכת אלהים את סדום ואת עמורה לא תשב לנצח ולא תשכון עד דור ודור ורבעו שם ציים ושעירים ירקדו שם, ואמר בו הכתוב (ירמיה נא יא) כי נקמת ה' היא נקמת היכלו, וכתוב (שם נא לה לו) חמסי ושארי על בבל תאמר יושבת ציון ודמי אל יושבי כשדים תאמר ירושלים, לכן כה אמר ה' הנני רב את ריבך ונקמתי את נקמתך ופסוקים רבים כאלה:

14. מלכים א' פרק ט' פס' ח'

(ח) וְהַבִּית הַזֶּה יִהְיֶה עֲלִיּוֹן כָּל עֵבֶר עָלָיו יִשָּׁם וְשָׂרָק וְאָמְרוּ עַל מֶה עָשָׂה ד' כִּכָּה לְאָרֶץ הַזֹּאת וְלַבַּיִת הַזֶּה :